

Uloga i značenje posebnog skrbnika u slučaju djece bez pratnje

Stepan, Marta

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:163489>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Marta Stepan

**ULOGA I ZNAČENJE POSEBNOG SKBNIKA U
SLUČAJU DJECE BEZ PRATNJE**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA
DIPLOMSKI STUDIJ SOCIJALNOG RADA

Marta Stepan

Uloga i značenje posebnog skrbnika u slučaju djece bez pratnje

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Dubravka Hrabar

Zagreb, 2024.

Želim izraziti posebnu zahvalnost svima koji su me podržavali i pomogli mi tijekom studija.

Na prvom mjestu, želim zahvaliti svojoj obitelji na neizmornoj ljubavi, podršci i razumijevanju kroz sve izazove i uspone tijekom mog obrazovanja. Posebnu zahvalu upućujem svojoj mami, čija nesebična podrška, strpljenje i vjera u mene nisu nikada posustali. Vaša ljubav i ohrabrenje bili su mi najveći oslonac. Hvala i mojim dragim prijateljima koji su bili uz mene kroz sve ove godine. Zajedno smo prošli kroz brojne nezaboravne trenutke koji su mi pomogli da izdržim i uspješno završim ovaj studij. Posebnu zahvalnost dugujem Karlu, čija su ljubav, podrška i razumijevanje bili neizmjerne snaga u trenucima kada mi je to najviše trebalo. Hvala ti što si uvijek bio uz mene i vjerovao u mene. Hvala i Bogu na snazi, vodstvu i blagoslovima koji su mi omogućili da prevladam sve prepreke, ostvarim ciljeve i prevladam strahove. Hvala i što si mi na put stavio sve ove ljude koje u zahvali spominjem. Na kraju, zahvaljujem svojoj mentorici, čija je stručnost, strpljenje i neprekidna podrška bila od presudne važnosti za završetak ovog rada. Vaše vodstvo i savjeti pomogli su mi ne samo u izradi diplomskog rada, već i u mom osobnom i profesionalnom rastu.

Hvala svima od srca!

Sadržaj

1. UVOD	1
2. MEĐUNARODNI I NACIONALNI PRAVNI OKVIR	6
2.1. Međunarodni pravni okvir.....	6
2.2. Pravni okvir u Republici Hrvatskoj.....	10
3. CILJ I ISTRAŽIVAČKA PITANJA.....	14
4. METODA.....	15
4.1. Metoda istraživanja	15
4.2. Opis dva paradigmska primjera.....	16
5. REZULTATI I RASPRAVA	22
6. ZAKLJUČAK	23
7. LITERATURA	25

Uloga i značenje posebnog skrbnika u slučaju djece bez pratnje

Sažetak: *Istraživanja su pokazala kako najviše migriraju ljudi u dobi od 15 do 35 godina (UNHCR, 2011). Jedna od posljedica migracija često je razdvajanje obitelji pa se kao problem javlja sve veći broj djece bez pratnje. Tijekom 2016. godine 100 264 djece migriralo je u Grčku, Italiju, Španjolsku i Bugarsku, od čega su 34% činila djeca bez pratnje. Djeca bez pratnje uglavnom putuju sama te su odvojena od svojih roditelja odnosno skrbnika zbog čega spadaju u ugroženu i ranjivu skupinu. Također djeca bez pratnje suočavaju se s brojnim rizicima pa tako mogu postati žrtve trgovanja ljudima ili ih se može iskorištavati u vidu prosjačenja, prostitucije, pornografije, krijumčarenja droga i slično. Često postaju žrtve trgovanja organima i žrtve lažnog posvajanja (UNHCR, 2011). Djeca bez pratnje predstavljaju jednu od najosjetljivijih skupina u društvu. Njihova situacija zahtijeva posebnu pažnju i skrb kako bi se osigurala njihova dobrobit i zaštita. U tom kontekstu, uloga posebnog skrbnika zauzima ključno mjesto u pružanju podrške i zaštite ovoj djeci. Republika Hrvatska i dalje je uglavnom tranzitna zemlja pa tako djeca bez pratnje u velikom broju slučajeva napuštaju zemlju nakon kraćeg boravka (Vodič za skrbnike djece bez pratnje, stranih državljana u Republici Hrvatskoj, 2016). S obzirom na navedeno, posebni skrbnici nemaju previše vremena za djelovanje. Ovaj rad istražuje ulogu posebnog skrbnika u kontekstu djece bez pratnje, s fokusom na analizu važnosti, dužnosti i odgovornosti koje ta uloga nosi. Analizom slučajeva istražuje se kako posebni skrbnici djeluju kao ključni most između djeteta i različitih institucija i sustava te kako pružaju individualiziranu skrb koja odgovara specifičnim potrebama svakog djeteta.*

Ključne riječi: *djeca bez pratnje, poseban skrbnik za dijete, prava djece bez pratnje, migrantska kriza, najbolji interes djeteta*

The role and significance of a special guardian in cases of unaccompanied minors

Abstract: *Research has shown that people between the ages of 15 and 35 migrate the most (UNHCR, 2011). One of the consequences of migration is often the separation of families, so a growing number of unaccompanied children appears as a problem. During 2016, 100 264 children migrated to Greece, Italy, Spain and Bulgaria, of which 34% were unaccompanied children. Unaccompanied children generally travel alone and are separated from their parents or guardians, which makes them an endangered and vulnerable group. Also, unaccompanied children face numerous risks, so they can become victims of human trafficking or be exploited in the form of begging, prostitution, pornography, drug smuggling, and the like. They often become victims of organ trafficking and false adoption (UNHCR, 2011). Unaccompanied children represent one of the most vulnerable groups in society. Their situation requires special attention and care to ensure their well-being and protection. In this context, the role of a special guardian occupies a key place in providing support and protection to these children. The Republic of Croatia is still mainly a transit country, so unaccompanied children in a large number of cases leave the country after a short stay (Guide for guardians of unaccompanied children of foreign nationals in the Republic of Croatia, 2016). Given the above, special guardians do not have much time to act. This paper*

explores the role of a special guardian in the context of unaccompanied children, with a focus on analyzing the importance, duties and responsibilities of that role. Case analysis investigates how special guardians act as a key bridge between the child and different institutions and systems, and how they provide individualized care that meets the specific needs of each child.

Key words: *unaccompanied children, special guardian for a child, rights of unaccompanied children, migrant crisis, best interests of the child*

Izjava o izvornosti

Ja, Marta Stepan (ime i prezime studenta/ice) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Marta Stepan

Datum: 10.6.2024.

1.UVOD

Kao posljedica procesa globalizacije, mobilnost i migracije stanovništva rastu te su postale sastavnim djelom života velikog broja ljudi. S obzirom na nepovoljna događanja, u svijetu raste i broj ljudi koji su prisiljeni napustiti svoje domove kako bi pobjegli od ratnih zbivanja, siromaštva, sukoba i slično, odnosno kako bi osigurali bolju budućnost za svoju obitelj. Nagli porast zabilježen je 2015. godine kad je Europu zadesila migrantska kriza. Shodno tome, do kraja 2018. godine 25,9 milijuna ljudi službeno se smatralo izbjeglicama, a polovica od tog broja bila su djeca ispod dobi od 18 godina (UNHCR, 2019). Istraživanja su pokazala kako najviše migriraju ljudi u dobi od 15 do 35 godina (UNHCR, 2011). Jedna od posljedica migracija često je razdvajanje obitelji pa se kao problem javlja sve veći broj djece bez pratnje. Tijekom 2016. godine 100 264 djece migriralo je u Grčku, Italiju, Španjolsku i Bugarsku, od čega su 34% činila djeca bez pratnje. Također prema podacima Europske komisije za 2015. i 2016. godinu, više od trećine tražitelja međunarodne zaštite u Europskoj uniji bila su djeca, a velik dio su činila djeca bez pratnje (Vodič za skrbnike djece bez pratnje, stranih državljana u Republici Hrvatskoj, 2016). U zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, čl. 4) navodi se kako je dijete bez pratnje državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva mlađa od osamnaest godina, koja je ušla u Republiku Hrvatsku bez pratnje odrasle osobe odgovorne za njega u smislu roditeljske skrbi sukladno zakonodavstvu Republike Hrvatske, sve dok se ne stavi pod skrb takve osobe. Tu su uključena i djeca koja su ostala bez pratnje nakon što su ušla u Republiku Hrvatsku. Djeca bez pratnje uglavnom putuju sama te su odvojena od svojih roditelja odnosno skrbnika zbog čega spadaju u ugroženu i ranjivu skupinu. Također djeca bez pratnje suočavaju se s brojnim rizicima pa tako mogu postati žrtve trgovanja ljudima ili ih se može iskorištavati u vidu prosjačenja, prostitucije, pornografije, krijumčarenja droga i slično. Često postaju žrtve trgovanja organima i žrtve lažnog posvajanja (UNHCR, 2011). Nerijetko se govori da su djeca bez pratnje „djeca u riziku“ pri čemu se termin ‘u riziku’ koristi da bi se opisala djeca i mladi koji doživljavaju velik broj poteškoća, a to djeca bez pratnje svakako jesu“ (Veble, 2019; prema Babić, 2020). Osim navedenih rizika kao problem može se javiti i nepoznavanje kulture i jezika države u koju su migrirali pa tako ne mogu ostvariti svoja temeljna prava kao što su

pravo na zdravstvenu zaštitu, pravo na sigurnost, pravo na obrazovanje i slično (Babić, 2020). Kada se govori o nepoznavanju kulture i jezika, nužno se podrazumijeva da djeca dolaze iz drugih, različitih kultura u dominantno zapadnjačku kulturu koja ima neka svoja obilježja i karakteristike. Prvenstveno su to individualizam nasuprot kolektivismu iz kojeg većina djece dolazi (Marušić, 2002). Također, Marušić (2002) navodi kako kulturalna psihologija ističe da je zapadnjačka kultura, kultura koja poima pojedinca kao nezavisnog, autonomnog i samodostatnog. Kulturna psihologija je grana psihologije koja proučava utjecaj kulture na ljudsko ponašanje, misli i emocije. Ona se fokusira na to kako kulturni kontekst oblikuje individualni psihološki razvoj i iskustva (Kitayama i Markus, 2007). Kulturna psihologija prepoznaje kulturu kao ključni faktor koji utječe na sve aspekte ljudskog života, od načina razmišljanja i osjećanja do ponašanja i interakcije s drugima (Crisp i Smith, 2017). Fokusira se na razumijevanje ljudskog ponašanja u kontekstu kulture u kojoj se ono odvija. To znači da se uzimaju u obzir kulturne norme, vrijednosti, običaji i institucije (Nisbett, 2007). Prema tome, poremećene životne putanje i vrlo često izloženost oskudici i ozljedama dovodi do negativnih psiholoških, razvojnih i emocionalnih ishoda, ali i sraz kulture iz koje djeca dolaze i kulture u koju dolaze (Kohli, 2014; Gornik, Sedmak i Sauer, 2018: 4). Također, kulturna psihologija (Cole, 1996.; Shweder, 1999.; Valsiner, 2000.) gleda na dječje razvojne procese unutar njihove svakodnevice te kao takve ugrađene u sociokulturni i povijesni kontekst, te stoga nudi relevantne razvojne perspektive kada se pristupa izazovu organiziranja i provođenja skrbi za djecu bez pratnje. Djeca su konceptualizirana kao akteri koji stvaraju značenja o svakodnevnim zbivanjima, a koja se razvijaju sudjelovanjem u praksama svakodnevnog života (Højholt & Kousholt, 2018), unutar konteksta koji su društveno i kulturno uređeni (Weisner, 2002). U zapadnom svijetu roditelji obično uzimaju odgovornost za organiziranje svakodnevnog života djeteta na načine koji će osigurati djetetovu dobrobit ovdje i sada i time olakšati djetetov razvoj dajući smjer budućim aktivnostima (Weisner, 2002). Razvojni ciljevi povezani su s povećanjem sudjelovanja i društvenog utjecaja u zajednicama u kojima mladi žive; stoga su takvi ciljevi suštinski protkani posebnim sociokulturnim uvjetima (Haavind, 1987; Rogoff, 2003). Ove teorijske perspektive razvoja dopuštaju metodološke pristupe koji uključuju sociokulturne uvjete (Rogoff, 2003) i smatraju posebne skrbnike i djecu bez pratnje akterima koji stvaraju značenja

u svakodnevici (Bruner, 1990). Djeca bez pratnje, predstavljaju jednu od najosjetljivijih skupina u društvu. Njihova situacija zahtijeva posebnu pažnju i skrb kako bi se osigurala njihova dobrobit i zaštita. U tom kontekstu, uloga posebnog skrbnika zauzima ključno mjesto u pružanju podrške i zaštite ovoj djeci suočenoj s različitim izazovima, uključujući migraciju, traume i nedostatak obiteljske podrške. Riječ je dakle, o djeci koja putuju sama i potpuno nezaštićena te se često nalaze u situaciji straha za vlastiti život, ali i za život njihovih obitelji s kojima u većini slučajeva nisu ni u kakvu kontaktu. Postoje brojni razlozi zbog kojih djeca migriraju, a kao najčešći navode se bijeg od ratnih zbivanja, bijeg od siromaštva, bijeg od različitih oblika progona, potraga za boljom budućnosti, gubitak obitelji, diskriminacija, prirodne nepogode i slično (Babić, 2014). Nepovoljni životni uvjeti u kojima odrastaju djeca bez pratnje često mogu ostaviti posljedice na njihov rast i razvoj, ali i mentalno zdravlje. Dodatno, rizici kojima su izloženi mogu dovesti do razvoja poremećaja u ponašanju i bolesti mentalnog zdravlja. Žižak (2008) navodi kako su najčešći činitelji rizika koji specifično pogađaju djecu bez pratnje rana izloženost nasilju, povećana anksioznost, gubitak odnosno nestanak roditelja, otežano žalovanje prilikom gubitka, suočavanje s velikim promjenama, ženski spol, poteškoće prilikom putovanja, predrasude od strane društva i izolacija. Najčešći problemi s kojima se susreću djeca proizlaze iz njihovog neriješenog pravnog statusa, nedostatka podrške obitelji i socijalne mreže, socioekonomska deprivacija kao i institucionalna i društvena marginalizacije (Župarić-Iljić, Mlinarić 2018). Istraživači upozoravaju da postoji često nedostatak pomoći i podrške unutar obrazovne i socijalne skrbi te sustava za djecu izbjeglice i tražitelje azila, gdje se njihova viktimizacija ponovno može dogoditi kao i (re)traumatizacija (Watters, 2008; Pinson, Arnot i Candappa, 2010). Osim toga, postoje i studije koje djecu migrante ne smatraju samo kao pasivne žrtve, već i kao aktivne čimbenike čija migracijska iskustva mogu doprinijeti rastu njihovih fizičkih i psiho-socijalnih otpornosti na razne vrste stresa, rizika i prijetnji (Wernesjö, 2012.; Smyth, Shannon i Dolan, 2015). Unatoč zakonskim propisima EU koje su obično homogene, u praksi su prilično različite i međusobno nesvrstane politike i prakse često dovele do uskraćivanja prava djece bez pratnje. Ovi izazovi su bili temeljito pomno ispitan u europskim nacionalnim kontekstima (Gornik, 2009; Barbulescu i Grugel, 2016.; Human Rights Watch, 2016).

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova u razdoblju od 2002. godine do 2007. godine zabilježen je porast udjela maloljetnika u ukupnom broju nezakonitih migranata, s 4% na 20% (UNHCR, 2011). Također u Republici Hrvatskoj od 2016. godine raste broj djece bez pratnje koja su na smještaju. Prije 2016. godine na smještaju je bilo od 10 do 15 djece dok je 2016. godine ta brojka narasla na 50 djece. Povećao se i broj pružatelja socijalnih usluga za djecu bez pratnje. Republika Hrvatska i dalje je uglavnom tranzitna zemlja pa tako djeca bez pratnje u velikom broju slučajeva napuštaju zemlju nakon kraćeg boravka (Vodič za skrbnike djece bez pratnje, stranih državljana u Republici Hrvatskoj, 2016). Prema podacima MUP-a za 2022. godinu o djeci nezakonitim migrantima, zatečenoj u nezakonitom prelasku granice i nezakonitom boravku u RH, postupano je prema 8 449 djece, što je porast u odnosu na prethodnu godinu; od toga 708 djece bilo je bez pratnje. Također prema podacima MUP-a u 2022. godini 4 773 djece je zatražilo međunarodnu zaštitu. Od toga su 436 činila djeca bez pratnje. Također 74 djece bez pratnje bilo je u dobi od 14-15 godina. Od strane djece bez pratnje, podnesena su ukupno 104 zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Također u 2022. donesena je 121 odluka za djecu bez pratnje, tražitelje međunarodne zaštite. U Prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite bilo je smješteno 329 djece bez pratnje, a u domove socijalne skrbi 107 (Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu 2022., 2023.). Dijete bez pratnje ostvaruje određena prava iz sustava socijalne skrbi o čemu će biti riječi u sljedećim poglavljima. Kako bi se osigurao najbolji oblik privremene skrbi za djecu bez pratnje važno je napomenuti da se prilikom donošenja bilo kakvih odluka i poduzimanja mjera mora uzeti u obzir najbolji interes djeteta (Babić, 2020). Djetetu se treba omogućiti da iznese svoje mišljenje i da sudjeluje u donošenju odluka. Također u obzir se trebaju uzeti i individualna obilježja i iskustva svakog djeteta. Procjenu najboljeg interesa djeteta obavljaju stručnjaci u suradnji s djetetom i njegovim skrbnikom. Ovaj rad istražuje ulogu posebnog skrbnika u kontekstu djece bez pratnje, s fokusom na analizu važnosti, dužnosti i odgovornosti koje ta uloga nosi. Fokusiralo bi se na različite aspekte ove uloge, uključujući procjenu potreba djeteta, pravno zastupanje, osiguravanje pristupa obrazovanju, zdravstvenoj skrbi i socijalnim uslugama, te promicanje djetetovih prava i participacije u odlukama koje ih se tiču. Kroz interdisciplinarni pristup, istražuje se kako posebni skrbnici djeluju kao ključni most

između djeteta i različitih institucija i sustava te kako pružaju individualiziranu skrb koja odgovara specifičnim potrebama svakog djeteta. Kroz pregled relevantne literature, zakonodavstva i praksi, cilj je pružiti dublje razumijevanje uloge posebnog skrbnika te doprinijeti razvoju efikasnih politika i praksi koje osiguravaju dobrobit i integraciju djece bez pratnje u društvo.

2. MEĐUNARODNI I NACIONALNI PRAVNI OKVIR

2.1. Međunarodni pravni okvir

Obitelj kako navodi Hrabar (2019; 11) čine bračni drugovi, njihova djeca i drugi srodnici koji žive zajedno u istom kućanstvu, to je prirodna i temeljna društvena jedinica koja ima pravo na zaštitu države i društva. Također, Hrabar (2019; 11) ističe da se sredinom prošlog stoljeća promišljanje o obitelji na globalnoj razini odnosilo na obitelj kao prirodnu i temeljnu društvenu skupinu, a da štititi obitelj znači promicati njezin opstanak, pomagati joj jer to ima direktan utjecaj na društvu u cjelini. Obitelj je zajednica, mjesto u kojem pojedinci rastu i razvijaju se te osnovna jedinica društva (Korać Graovac i sur.; 2014). Samim time, ona neminovno postaje pravna vrijednost te se mnogi međunarodni, ali nacionalni pravni dokumenti kao što su konvencije, deklaracije i zakoni bave ovom temeljnom jedinicom društva te reguliraju odnose i prava u njoj (Korać Graovac i sur.; 2014). Shodno tome, pravno su regulirane i situacije u kojima se obitelj raspadne, a njezini članovi odu različitim putevima. Republika Hrvatska kao članica Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe ratificirala je mnoge međunarodne dokumente te se time obvezala na usklađivanje nacionalnog zakonodavstva s prihvaćenim standardima poštivanja ljudskih prava. Opća deklaracija o ljudskim pravima stupila je na snagu 1948. godine, a Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda dvije godine nakon. U Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, članak 25. govori da materinstvu i djetinjstvu pripada posebna skrb i pomoć, a sve s ciljem da se dijete u potpunosti pripremi za samostalan život u društvu u skladu s duhom mira, dostojanstva, snošljivosti, slobode, ravnopravnosti i solidarnosti. U članku 14. navodi se da svatko pred progonom ima pravo tražiti i dobiti utočište u drugim zemljama, što je jednako relevantno za daljnji razvoj zakonskih regulativa u ovom području. Opća skupština UN-a je 20. studenoga 1959. godine usvojila Deklaraciju o pravima djeteta. Ova Deklaracija je formalno neobvezujući dokument, međutim ona je sve do donošenja Konvencije o pravima djeteta bila jedini dokument koji se isključivo i cjelovito bavio pravima djece. Deklaracija o pravima djeteta ima moralnu snagu i u njoj je posebno naglašeno da su “djetetu zbog njegove tjelesne i duhovne nezrelosti potrebni posebna zaštita i skrb, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu prije i poslije rođenja.” Između ostalog, zabranjuje se diskriminacija djeteta i

nalaže se zaštita od svih oblika zapostavljanja, okrutnosti ili iskorištavanja. Trideset godina kasnije, na 44. zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda, 20. studenoga 1989. godine usvojena je Konvencija o pravima djeteta, koja je stupila na snagu 2. rujna 1990. godine. Hrvatska je postala stranka notifikacijom o sukcesiji, retroaktivno od 8. listopada 1991. godine, od dana proglašenja neovisnosti. Konvencija je sveobuhvatni dokument o zaštiti djece koji obvezuje države članice Konvencije da unutar svoje jurisdikcije svakom djetetu pruže zajamčena prava bez ikakve diskriminacije po bilo kojoj osnovi, uz posebnu obvezu da navedene aktivnosti ispunjavaju u najboljem interesu djeteta. Konvencija je pravni akt po snazi iznad nacionalnih zakona. Ona uključuje također pravo nadziranja primjene putem obveznih izvješća koje države članice podnose Odboru za prava djeteta u svim državama koje su je potpisale i ratificirale. Konvencija o pravima djeteta je sveobuhvatna i svoj djeci u svim situacijama osigurava građanska, ekonomska, politička, socijalna i kulturna prava. Ona zagovara gledište da su sva prava nedjeljiva, međusobno ovisna i jednako važna za svu djecu. Osnovna načela zaštite djece, uključujući i djecu bez pratnje, prema Konvenciji su: najbolji interes djeteta (članci 3 i 20), pravo na nediskriminaciju (članci 2 i 22), pravo sudjelovanja (članci 12 i 25), pravo na život, opstanak i razvoj (članak 6), pravo da ne budu odvojena od svojih roditelja (članak 9), pravo na zaštitu od nasilja (članak 19), pravo na zdravlje (članak 24), pravo na obrazovanje i slobodno vrijeme (članci 28 – 31), pravo da budu zaštićena od ekonomskog izrabljivanja, spolnog iskorištavanja i nasilja (članci 32, 34 i 36). Konvencija o pravima djeteta govori o djeci bez pratnje (*unaccompanied children*), razdvojenoj djeci (*separated children*) i djeci izbjeglicama (*refugee children*) (Korać Graovac i sur.; 2014). Sva ona u nekom trenutku mogu biti tražitelji azila odnosno azilanti. Djeca bez pratnje i razdvojena djeca postala su europska stvarnost koju se vidjelo preko medija, a koji su izvještavali o Mediteranskom moru koje donosi od posade napuštene brodove pune izbjeglica, ali i odrasle i djecu na talijanske obale (Korać Graovac i sur.; 2014). Ova stvarnost u 2024. godini nije toliko zamijećena, međutim ne znači da ona ne postoji, da je prestala i da se ne događa. Svako toliko iznikne poneki šokantni naslov i upravo ovakvi prizori koji su bili aktualni i tijekom migrantske krize 2015. godine. Gotovo 10 godina nakon, situacija se nije značajno promijenila, čak štoviše, otvaranjem novih ratnih frontova poput onog u Ukrajini koji je započeo u veljači 2022. godine, ali i

najnovijeg, onog u Izraelu i Palestini koji se otvorio 2023. godine Europa je suočena s priljevom novih izbjeglica, ali i većim postotkom djece bez pratnje koja bježe od ratnih sukoba. Konvencija o pravima djeteta najširi je i najčvršći okvir izvan kojeg se ne može ići. To je međunarodni dokument *par excellence* koji istovremeno predstavlja temelj za postupanje i cilj kojem države trebaju težiti u zaštiti i ostvarivanju dječjih prava. Koliko god Konvencija jamči prava djeci, isto toliko predviđa i odgovornost pojedinaca, prije svega roditelja, ali nadasve i država, da ta prava osiguraju. Niz drugih konvencija i protokola UN-a daju smjernice za poštivanje prava djece bez pratnje: Konvencija (1951) i Protokol (1967) o statusu izbjeglica; Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji (2000), koji je RH ratificirala te je stranka od 13. lipnja 2002. godine – naglašava kao primarni cilj najbolji interes djeteta te stavlja naglasak na individualnu odgovornost; Konvencija br. 182 (1999) Međunarodne organizacije rada o zabrani i hitnoj akciji za ukidanje najgorih oblika dječjeg rada, koju je RH ratificirala 17. srpnja 2001; Konvencija protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta te Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom (Palermo protokol) i Protokol o zabrani krijumčarenja migranata, koje je RH ratificirala 11. studenoga 2002. Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda – poznatiju pod naslovom Europska konvencija o ljudskim pravima – Vijeće Europe usvojilo je 1950. godine, a stupila je na snagu 1959. godine. Hrvatska ju je ratificirala 5. studenoga 1997. godine. Cilj ove konvencije jest ostvarivanje prava utvrđenih Općom deklaracijom o ljudskim pravima te je dopunjena odgovarajućim protokolima. Nakon uspostavljanja Europskog suda za ljudska prava koji odlučuje o kršenjima prava iz ove Konvencije država stranaka, Konvencija je postala najjači međunarodni instrument za zaštitu ljudskih prava. Uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda od izuzetnog značenja je i Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava, koju je RH ratificirala 29. siječnja 2010. godine. Ta konvencija navodi postupovne mjere radi promicanja ostvarivanja prava djece i naglašava: pravo da budu obaviještene i da izražavaju svoje mišljenje u postupku kao i pravo da zahtijevaju imenovanje posebnog skrbnika. Uz navedene značajne su: Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja i Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima, koje je RH

ratificirala u lipnju 2007. godine (temelji se na načelu da trgovanje ljudima predstavlja kršenje ljudskih prava i kazneno je djelo protiv dostojanstva i integriteta ljudskog bića). Konvencija je opsežnija od Palermuskog protokola, a dodatna vrijednost joj je što je usredotočena na zaštitu žrtve i njezinih ljudskih prava.

Vijeće Europske unije u razdoblju od 2001. godine do danas iznosi niz direktiva koje reguliraju postupanje i prava migranata. Tako su na primjer propisani minimalni standardi davanja privremene zaštite u slučaju masovnog priljeva raseljenih osoba i mjere koje države članice mogu poduzeti u snošenju posljedica prihvata tih osoba (Direktiva o privremenoj zaštiti 2001/55/EC). Također je definirano pomaganje neovlaštenog ulaska, tranzita i boravka (Direktiva Vijeća 2002/90/EZ) i ostvareno pravo na spajanje obitelji državljana trećih zemalja koji legalno borave na teritoriju država članica (Direktiva o spajanju obitelji 2003/86/EC). Uz navedeno, utvrđeni su minimalni standardi za prihvata tražitelja azila (Direktiva o prihvatu 2003/9/EC), za kvalifikaciju i status državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili kao osoba kojima je na drugi način potrebna međunarodna zaštita te o sadržaju dodijeljene zaštite (Direktiva o kvalifikaciji 2004/83/EC), kao i u postupku priznavanja i oduzimanja izbjegličkog statusa (Direktiva o proceduri 2005/85/EC). Valja još spomenuti Konvenciju Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja te Konvenciju Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima. Oba dokumenta imaju za cilj smanjiti broj dječjih žrtvi ovih kaznenih djela od kojih su pojačano ugrožena djeca bez pratnje. Važan dokument je i Lisabonski ugovor koji je stupio na snagu 2009. godine te u svojem 79. članku propisuje kako je Europska unija dužna razvijati zajedničku politiku useljavanja čiji je cilj u svim fazama osigurati učinkovito upravljanje migracijskim tokovima, pravedno postupanje prema državljanima trećih zemalja koji zakonito borave u državama članicama, sprječavanje ilegalnoga useljavanja i trgovanja ljudima te jačanje mjera za njihovo suzbijanje s posebnim naglaskom na zaštitu žena i djece. Uz sve navedene obvezujuće pravne norme postoje i neobvezujuće pravne norme koje daju smjernice državama kako bi djeca bez pratnje bila najbolje zaštićena. Radi postizanja najbolje zaštite djece bez pratnje posebno se ističu sljedeće neobvezujuće pravne norme koje je potrebno slijediti: Smjernice UNHCR-a o djeci bez pratnje (1997), Rezolucija EU o djeci bez pratnje (1997), Vodeća načela UN o djeci bez pratnje i djeci odvojenoj od

roditelja (2004), Program UNHCR-a i udruženja Save the Children o djeci odvojenoj od roditelja u Europi (2004), Opći komentar br. 6 Odbora UN za prava djeteta o postupanju prema djeci bez pratnje i djeci odvojenoj od roditelja izvan svoje države porijekla (2005), Dvadeset smjernica o prisilnom povratku Vijeća Europe (2005), Vodeća načela UNHCR-a za određivanje najboljeg interesa djeteta (2006), Akcijski plan EU o djeci bez pratnje kao posebno ranjivoj skupini migranata (2010), Komunikacija komisije europskom parlamentu i vijeću o zaštiti djece migranata (2017) te Načelo dobre prakse UNHCR-a, udruženja Save the Children i UNICEF-a (2019). Od navedenog, najnoviji i najrelevantniji dokument su Načela dobre prakse UNHCR-a, udruženja Save the Children i UNICEF-a koja se temelje na Konvenciji o pravima djeteta i trebala bi se primjenjivati u svim postupanjima prema djeci. Također, jedan od najnovijih dokumenata u ovoj sferi je Pakt o migracijama i azilu koji je predložila Europska komisija. Svrha je tog sustava, koji je Europski parlament izglasao u travnju 2024., pružiti potporu državama članicama koje su suočene s velikim migracijskim pritiscima i štite vanjske granice. Uz to osobama koje pristižu u EU pruža sigurnost i jasnoću, a Europljanima jamči da se migracijama upravlja na učinkovit i human način. Dakle, 14. svibnja 2024. godine Vijeće EU-a usvojilo je ovaj Pakt i donijelo niz zakonodavnih akata (u vidu preporuka, prijedloga, uredbni) za reformu pravnog okvira EU-a o upravljanju migracijama i azilom. Time se uspostavlja skup pravila koja će pomoći: upravljati dolascima na uredan način, stvoriti učinkovite i jedinstvene postupke te osigurati pravednu raspodjelu tereta između država članica.

2.2. Pravni okvir u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska potpisnica je svih navedenih međunarodnih dokumenata te se time obvezala na usklađivanje nacionalnog zakonodavstva s prihvaćenim standardima poštivanja ljudskih prava. Temeljni pravni akt svake države, pa tako i Republike Hrvatske je Ustav koji u našem slučaju propisuje da država osobitu skrb posvećuje maloljetnicima bez roditelja te da je dužnost svakog pojedinca, odnosno građana Republike Hrvatske, štiti djecu. Dijete bez pratnje je zaštićeno još mnogim drugim zakonima. Ustav Republike Hrvatske propisuje da država osobitu skrb posvećuje

maloljetnicima bez roditelja te da je dužnost svih da štite djecu (URH NN 85/10, 05/14 čl. 63.; čl. 64. st. 5 i čl. 65.). Ustav Republike Hrvatske primjenjuje se po teritorijalnom principu. To znači da se njegove odredbe primjenjuju na sve osobe i pravne subjekte unutar granica Republike Hrvatske, bez obzira na njihovo državljanstvo ili nacionalnost. Međutim, postoje i elementi personalnog principa, jer Ustav štiti određena prava hrvatskih državljana i kada se nalaze izvan teritorija Republike Hrvatske. Na primjer, članak 10. Ustava Republike Hrvatske navodi da Republika Hrvatska štiti prava i interese svojih državljana u inozemstvu. Ukratko, primjena Ustava Republike Hrvatske kombinira oba principa, s primarnim naglaskom na teritorijalni princip, dok se personalni princip primjenjuje u određenim situacijama kada je riječ o zaštiti prava hrvatskih državljana izvan granica zemlje.

Rešetar i Rupiće (2016) navode da institut posebnog skrbnika za dijete u hrvatskom pravnom sustavu, u relativno suvremenom obliku, postoji više od pola stoljeća. U tom smislu, govoreći o institutu posebnog skrbnika za dijete postoji još od 1947. godine, tj. od donošenja Osnovnog zakona o starateljstvu (Službeni list FNRJ, br. 30/1947) pa sve do današnjeg Obiteljskog zakona (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23). Osnovni zakon o starateljstvu iz 1947. godine predviđao je imenovanje posebnog skrbnika djetetu (koristeći se ondašnjom terminologijom kolizijskog ili naročitog staratelja) u slučajevima kolizije interesa između djeteta i osobe pod čijom se skrbi dijete nalazi (roditelja ili skrbnika) ili u slučajevima kolizije interesa dvoje djece koja se nalaze pod skrbništvom istog roditelja ili skrbnika (Prokop, 1956; 97). Institut posebnog skrbnika dalje se uređivao Zakonom o braku i porodičnim odnosima (Narodne novine, br. 11/1978) pod nazivom „starateljstvo za posebne slučajeve“, koji je u neizmijenjenom obliku bio preuzet Obiteljskim zakonom iz 1998. godine (Narodne novine, br. 162/1998). Rešetar i Rupiće (2016) ističu da se promjenom obiteljskog zakonodavstva iz 1998. godine prvi put na nacionalnoj razini uvelo novo procesno pravo djeteta, a to je da na prikladan način sazna važne činjenice iz slučaja u kojem se nalazi, dobije savjet i izrazi svoje mišljenje, te da bude obaviješteno o mogućim posljedicama uvažavanja njegovog mišljenja koje izrazi, s tim da paralelno s ovim obvezuje i nadležna tijela da mišljenje djeteta uvažava u skladu s njegovom dobi, zrelosti i dobrobiti, što će kasnije utjecati i na daljnji razvoj specifičnosti uloge posebnog skrbnika (Članak 107. ObZ 1998). Navedeno pravo djeteta na izražavanje

mišljenja preuzeto je u ObZ 2003, gdje se posebni skrbnik prvi put određuje kao specifično pravo djeteta na samostalnog zastupnika (posebnog skrbnika), s uputom na zakonom navedene slučajeve u kojima se djetetu imenuje posebni skrbnik (članak 89. ObZ 2003. i članak 167. ObZ 2003). Tako je ObZ 2003 pod utjecajem Europske konvencije o ostvarivanju prava djeteta (Narodne novine - MU, br. 1/2010) u hrvatski pravni sustav donio značajne promjene s ciljem jače zaštite procesnih prava djeteta pa tako i prava djeteta na posebnog skrbnika. Što se tiče Obiteljskog zakona iz 2015. godine on je donio neke novine, a to su kako ističu Rešetar i Rupić (2016) to da ObZ 2015 „preciznije definira zastupanje djeteta neovisno o njegovim roditeljima putem posebnih skrbnika koji su pravници s položenim pravosudnim ispitom zaposleni u Centru za posebno skrbništvo koje ustrojava ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi“. Osim toga ObZ 2015 definira izričitu dužnost suda da djetetu omogući izražavanje mišljenja u obiteljskim stvarima radi ostvarenja svojih prava i interesa, kao i procedure davanja mogućnosti i utvrđivanja mišljenja djeteta, kako bi se pravo djeteta na izražavanje mišljenja doista i ostvarivalo. Obz 15, ističu Rešetar i Rupić (2016) daje odgovore na sljedeća pitanja: u kojim se postupcima imenuje posebnik skrbnik za dijete, tko i s kojim kvalifikacijama može obavljati posao posebnog skrbnika za dijete, koja su prava i dužnosti posebnog skrbnika, kao i pitanja troškova zastupanja djeteta od strane posebnih skrbnika. Osim Obiteljskog zakona, institut posebnog skrbništva reguliraju i drugi zakoni, a to su: Zakon o socijalnoj skrbi (NN 156/23), koji u članku 74, određuje da se djetetu koje se zatekne u skitnji bez nadzora roditelja ili drugih odraslih osoba, a nije u stanju brinuti se o sebi ili ga je zatekla druga nedaća, “osigurava se privremena skrb izvan vlastite obitelji dok se ne ostvari povratak u vlastitu ili udomiteljsku obitelj, dom socijalne skrbi ili se njegov smještaj osigura na drugi način” (Zakon o socijalnoj skrbi NN 156/23). Zakon o azilu jedini je zakon koji, u pojmovniku u članku 2, utvrđuje da je maloljetnik bez pratnje stranac mlađi od 18 godina, koji je ušao u Republiku Hrvatsku bez pratnje odrasle osobe odgovorne za njega sukladno zakonu ili običaju, sve dok se ne stavi pod skrb takve osobe, a uključuje i maloljetnike koji su ostali bez pratnje nakon što su ušli u Republiku Hrvatsku. Tu je i 2009. godine usvojen Protokol između Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja – stranim državljanima. Zakon o strancima propisuje uvjete

ulaska, kretanja i boravka stranaca u Hrvatskoj. Kada je riječ o maloljetnicima bez pratnje, njihov ulazak u Hrvatsku i boravak može biti zakonit, kao u slučajevima privremenog boravka radi školovanja i slično, ili nezakonit. Prema članku 87 Zakona o strancima, boravak u Hrvatskoj nezakonit je ako je stranac, a to znači i maloljetnik, nezakonito ušao u zemlju, ako ne posjeduje valjanu vizu ili odobrenje boravka ako je ono potrebno, ako je ušao nakon što mu je odbijen ulazak ili otkazan boravak te ako je vraćen u Hrvatsku na temelju međunarodnog ugovora zbog nezakonitog prelaska državne granice, a nezakonit boravak podliježe prekršajnom postupku i protjerivanju iz Hrvatske. No, članak 68. stavak 2. Zakona o strancima utvrđuje da će se privremeni boravak iz humanitarnih razloga odobriti maloljetniku koji je napušten ili je žrtva organiziranog kriminala ili je iz drugih razloga ostao bez roditeljske zaštite, skrbništva ili bez pratnje. Konačno, uz navedene zakone potrebno je navesti i strateške dokumente koji upotpunjavaju zakone te dodatno uređuju način postupanja prema djeci bez pranje. Tako su bitni: Pravila boravka u prihvatnom centru za strance (NN 66/2013), Pravilnik o načinu provedbe posebne zaštite maloljetnika u postupku povratka (NN 99/2014), Pravilnik o ostvarivanju materijalnih uvjeta prihvata (NN 70/2015), Pravilnik o minimalnim uvjetima pružanja socijalnih usluga (NN 40/2014, 66/2015), Pravilnik o vođenju evidencije i dokumentacije pružatelja socijalnih usluga, te načinu i rokovima za dostavu izvješća (NN 100/2015), Pravilnik o načinima i uvjetima ostvarivanja prava na smještaj azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom i stranaca pod privremenom zaštitom te sudjelovanja azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom i stranaca pod privremenom zaštitom u plaćanju troškova smještaja (NN 3/2016), Pravilnik o obrascu zahtjeva i rješenja o odobravanju korištenja pravne pomoći (NN 64/2014, 20/2016) te Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine.

3. CILJ I ISTRAŽIVAČKA PITANJA

CILJ: pružiti dublje razumijevanje uloge posebnog skrbnika te doprinijeti razvoju efikasnih politika i praksi koje osiguravaju dobrobit i integraciju djece bez pratnje u društvo.

ISTRAŽIVAČKA PITANJA:

1. Ispunjavaju li posebni skrbnici zakonom propisanu ulogu?
2. S kojim se sve izazovima posebni skrbnici susreću?

4. METODA

4.1. Metoda istraživanja

Korištena metoda istraživanja u ovom radu je kvalitativna metoda. Prvenstveno, kvalitativno istraživanje ne pruža statističke zaključke, već nudi dublji opis pojava, odnosno razumijevanje pojava na pojedinačnim slučajevima ili manjim skupinama (Milas, 2005). Što se tiče odabira specifično kvalitativnog pristupa za obradu ove teme razlozi se vide u tome što i prije nego je tema odabrana autorici se postavilo pitanje o djeci bez pratnje. Ova tema je posebno aktualna zbog migrantske krize koja je zadesila svijet 2015. godine i nakon toga valovi migracija nisu zapravo prestali. Istraživanja su pokazala kako najviše migriraju ljudi u dobi od 15 do 35 godina (UNHCR, 2011). Jedna od posljedica migracija često je razdvajanje obitelji pa se kao problem javlja sve veći broj djece bez pratnje. Tijekom 2016. godine 100 264 djece migriralo je u Grčku, Italiju, Španjolsku i Bugarsku, od čega su 34% činila djeca bez pratnje (UNHCR, 2018). Nakon spoznaje ovih podataka autorica je željela saznati više o toj vrlo ugroženoj skupini koja je često nevidljiva kada se govori o kontekstu migracija i migrantske krize. Agee (2009) kaže da mnogi istraživači koji se bave kvalitativnim istraživanjima počinju od teme koju žele dublje istražiti unutar koje im se postavi pitanje te je to početna točka od koje kvalitativno istraživanje počinje. Ovo istraživanje je upravo tako započelo - pitanjem. Djeca bez pratnje uglavnom putuju sama te su odvojena od svojih roditelja odnosno skrbnika zbog čega spadaju u ugroženu i ranjivu skupinu, suočavaju se s brojnim rizicima - mogu postati žrtve trgovanja ljudima ili ih se može iskorištavati u vidu prosjačenja, prostitucije, pornografije, krijumčarenja droga i slično, a često postaju žrtve trgovanja organima i žrtve lažnog posvajanja (UNHCR, 2011). Djeca bez pratnje predstavljaju jednu od najosjetljivijih skupina u društvu. Prema definiciji koju donose Ritchie i Lewis (2003.; prema Denzin i Lincoln, 1994) kvalitativno istraživanje je aktivnost koja locira promatrača u svijetu, a sastoji se od skupa interpretativnih, materijalnih praksi koje čine svijet vidljivim. Prema tome, kvalitativni pristup ovoj temi učinio bi svijet posebnih skrbnika i djece bez pratnje vidljivim. Denzin i Lincoln ističu da na ovoj razini kvalitativno istraživanje uključuje interpretativni pristup svijetu. Prema ovim autorima, to znači da kvalitativni istraživači proučavaju stvari i njihova prirodna okruženja, pokušavajući pronaći smisao ili

protumačiti fenomene u terminima značenja koja im ljudi daju (2000: 3). Također, Yin (2010) navodi da kvalitativno istraživanje uključuje proučavanje života ljudi, u stvarnim uvjetima. S obzirom da je korištena metoda istraživanja unutar kvalitativnog pristupa analiza slučajeva koje su posebni skrbnici imali s djecom bez pratnje može se proučiti kako se sve odvijalo u stvarnim uvjetima – dakle, od dolaska djeteta bez pratnje u RH do dobivanja posebnog skrbnika i svega što je on radio u stvarnom vremenu s konkretnim djetetom. Na taj način vidjelo bi se kako funkcionira institut posebnog skrbništva u Republici Hrvatskoj u stvarnoj praksi, koji su neki izazovi i teškoće, ali i dobre, pozitivne strane. Sve ovo ide u prilog još jednoj Yinovoj (2010) tezi, gdje navodi da kvalitativno istraživanje pokriva kontekstualne uvjete - društvene, institucionalne i okolišne - unutar kojih ljudi žive. Kod ovog istraživanja koje se provodilo u svrhu pisanja diplomskog rada, za razliku od gore navedenih istraživanja koja su većim dijelom kvantitativna, a manjim dijelom kvalitativna, korištena metoda je analiza slučajeva. Analiza slučaja (*eng. case study*) je kako navodi Milas (2005) kvalitativna metoda kojom se proučava određeni slučaj. Ova metoda podrazumijeva dubinski i holistički pristup istraživanju specifičnoga društvenog fenomena (slučaja) pri čemu se zatim koriste različite metode istraživanja i izvori podataka koji će doprinijeti svestranom i temeljitom opisu i razumijevanju slučaja (Miočić, 2018). U ovom radu, analiza slučajeva vršila se na dva paradigmatiska primjera slučajeva djece bez pratnje. Oba primjera su dječaci, različite dobi, a koji su došli na teritorij RH bez pratnje iz ratom zahvaćene Ukrajine. Značajno je to što su doputovali sa važećim dokumentima te su zapravo pobjegli od regrutacije u vojsku odnosno rat. Slijedi detaljni opis oba primjera.

4.2. Opis dva paradigmatiska primjera

Prvi slučaj je dječak, D.N., rođen 2.6.2006. godine u gradu u istočnoj Ukrajini. On je trenutno u dobi od 17 godina, uskoro će imati 18 godina tako da će mu ove godine prestati posebno skrbništvo te će se moći samostalno zastupati. U Republiku Hrvatsku došao je u pratnji prijateljice te je Hrvatski zavod za socijalnu skrb, Područni ured Ludbreg dana 25.2.2022. godine zaprimio obavijest od Policijske postaje Ludbreg o

zaticanju maloljetnog djeteta bez pratnje na teritoriju Republike Hrvatske sa zamolbom da mu se imenuje posebni skrbnik i da Područni ured dalje postupa po nadležnosti. Dječak je zatečen s važećom putovnicom izdanom u Ukrajini. Dobrovoljno je došao u RH po napatku svojih roditelja. S njim se razgovara na engleskom s obzirom da Područni ured nije mogao i još i danas ne može dobiti stručnog prevoditelja za ukrajinski jezik. Dao je informacije da je doputovao dobrovoljno i u dogovoru sa svojim roditeljima koji su ostali u Ukrajini, u RH je putovao automobilom i to dva dana u pratnji prijateljice koja je punoljetna te je ona vozila. Ovdje su se uputili drugim prijateljima koji već nekoliko godina žive u RH te koji su im ponudili smještaj. Područni ured Ludbreg donio je rješenje u žurnom roku u kojem mu je imenovana posebna skrbnica, stručna radnica Područnog ureda. Posebna skrbnica je odmah po imenovanju obavijestila dječaka da mu je od sad pa do njegove punoljetnosti ona posebna skrbnica i objasnila što to znači te mu je uručila rješenje o imenovanju posebnog skrbnika, a istog dana rješenje je uručeno i Policijskoj postaji Ludbreg. Provjerila je njegov smještaj i stupila u kontakt s prijateljicom koja je D.N. dovezla u RH, ali i s ljudima kod kojih su smješteni. Također, odmah mu je ishodila i zelenu kartu s njegovim OIB-om kako bi mogao dokazivati svoj status u RH. Posebna skrbnica također ga je prvo pitala za roditelje, u kakvoj su situaciji s obzirom da su ostali u Ukrajini te da li može stupiti u kontakt s njima. D.N. je odmah dao posebnoj skrbnici broj telefona na koji može kontaktirati roditelje, kao i njihov e-mail te je predložio da ih se može nazvati i preko videopoziva jer da se na taj način on s njima najčešće čuje pa da onda može biti prisutna i posebna skrbnica kod jednog takvog poziva. Posebna skrbnica je zaključila da je onda najbolje da se komunikacija s roditeljima odvija preko videopoziva gdje će biti prisutna ona, D.N. i njegovi roditelji s druge strane, tako da D.N. može pomoći i kod prijevoda s engleskog na ukrajinski svojim roditeljima s obzirom da prevoditelja nije bilo moguće dobiti. Dakle, skrbnica je u roku od nekoliko dana stupila u kontakt s njegovim roditeljima, objasnila im da je ona njegov posebni skrbnik te ga da je dužna zastupati u svim pravnim stvarima, upisima u školu, bolnicu i sl. te se brinuti o njemu u smislu njegovog smještaja, zdravstvene skrbi, obrazovanja i bilo kakvih drugih pravnih postupaka u kojima bi mogao sudjelovati. Nakon stupanja u kontakt s roditeljima dječaka i provjere s roditeljima da li razumiju cijeli proces, krenulo se u omogućavanje obrazovanja za

D.N. Naime, ukrajinski školski sustav drugačije je organiziran nego hrvatski u smislu da kod njih osnovna škola traje 9 godina te zatim slijede 3 godine tzv. koledža koje su nešto kao u RH srednja škola. Nakon toga upisuju se na fakultete ako žele. D.N. je u trenutku dolaska u RH bio polaznik 1. razreda koledža. Posebna skrbnica doznaje od njega da se na razini gotovo cijele države, posebno u dijelovima koji su pod napadom nastava organizirala u online obliku. S obzirom na to D.N. je dakle pohađao nastavu u online obliku koja se izvodila u Ukrajini. Na taj način samo je nastavio pratiti online nastavu na svom koledžu, ali iz Hrvatske. Trenutno D.N. završava treći razred koledža. Nakon što završi koledž i postane punoljetan želi se zaposliti u jednoj tvrtki u Ludbregu, naime tamo rade i ti prijatelji kod kojih trenutno stanuje. Što se tiče D.N. posebna skrbnica nije s njima imala nikakve intervencije zdravstvenog tipa, a dječak je sukladno Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju zdravstveno osiguran po sili zakona kao i sva druga maloljetna djeca u Republici Hrvatskoj.

Drugi slučaj je također dječak, samo nekoliko godina mlađi kad se zatekao u Hrvatskoj. Dječak, D.P. u RH je zatečen 24.2.2022. godine u pratnji svoje, kako navodi, tete. Rođen je 10.2.2007. godine te je u vrijeme dolaska u RH bio u dobi od 15 godina. Inicijalni postupak je bio isti kao i kod prvog slučaja, a to je da je prvo u Hrvatski zavod za socijalni rad, Područni ured Ludbreg 24.2.2022. godine zaprimio obavijest od Policijske postaje Ludbreg o zaticanju maloljetnog djeteta bez pratnje na teritoriju Republike Hrvatske sa zamolbom da mu se imenuje posebni skrbnik i da Područni ured dalje postupa po nadležnosti. Dječak je zatečen s važećom putovnicom izdanom u Ukrajini i dokumentom izdanom u Ukrajini od tamo nadležnih institucija kojim njegov otac daje punomoć teti s kojom je doputovao da se brine o njemu. Dokument nije nostrificiran u RH te kao takav nije vrijedio ovdje i nije se mogao koristiti. Područni ured Ludbreg također je žurno imenovao dječaku posebnu skrbnicu, stručnu djelatnicu Područnog ureda. Nakon toga izvršen je terenski obilazak mlt. D.P. Mlt. D.P. i njegova teta Y.V. govore i razumiju engleski jezik te su bili suglasni da se s njima komunicira na engleskom, obzirom da Hrvatski zavod za socijalnu skrb, Područni ured Ludbreg nije bio u mogućnosti osigurati službenog prevoditelja. Y. V. navodi da je ona stvarno teta mlt. D.P. i da su njegovi roditelji zbog spriječenosti da

napuste Ukrajinu, mlt. D. P. poslali s njom u Hrvatsku. Pojašnjava da je majka dječaka trenutno u bolnici s bakom, obzirom da je baka bila na operaciji. D. P. i Y.V. je pojašnjen postupak imenovanja skrbnika za poseban slučaj te su upoznati sa zakonskim pretpostavkama za imenovanje istog. Upoznati su s informacijom da je Hrvatski zavod za socijalni rad, Područni ured Ludbreg kao posebnu skrbnicu za mlt. D.P. imenovao stručnu djelatnicu Područnog ureda. Posebna skrbnica je upoznala mlt, D.P. s njegovim pravima te sa svojim obvezama i svrhom imenovanja posebne skrbnice, a D.P. je potvrdio da razumije sve navedeno. Tijekom obilaska posebna skrbnica je stupila u kontakt s dječakovom majkom, M.P., koja također govori engleski jezik. Majci je također pojašnjen cjelokupan postupak imenovanja posebne skrbnice i svrha istog, imenovana je sa svime bila suglasna te se zahvalila na pomoći. D.P. i Y.V. su bila uručena rješenja o imenovanju posebnog skrbnika. Istog dana rješenja su predana i u Policijsku postaju Ludbreg. D.P. i Y.V. doputovali su iz Kijeva te je tamo D.P. pohađao osnovnu školu i upravo je završavao 9. razred te se na ljeto trebao upisati u srednju školu. D.P. se trebao upisati u srednju školu u Hrvatskoj te je u dogovoru s majkom odlučeno da se dijete može upisati u hrvatsku srednju školu, a što je trebala obaviti njegova posebna skrbnica. S D.P. je razgovarano o upisu u srednju školu, te su zaključili da je najbolje da ga upišu u Srednju školu Ludbreg jer mu je ona najbliža i htio ju je polaziti odnosno škola je pružala nastavu iz smjera koji njega zanima, a to je strojarski računalni tehničar. Tako se D.P. upisao u Srednju školu Ludbreg, obrazovni program: Strojarski računalni tehničar, 1.A razred. D. P. i Y.V. na uvid posebnoj skrbnici su također dali osobne dokumente i potvrdu nadležne PP Ludbreg o prijavi boravišta u Ludbregu. Imenovani su upoznati i s pravima u sustavu socijalne skrbi koja bi mogli ostvariti, no navodili su da za sada imaju sve potrebno i da im ne treba novčana pomoć niti bilo što drugo. Dan im je kontakt broj posebne skrbnice te su upućeni da je kontaktiraju u slučaju potrebe. Posebna skrbnica stupila je u kontakt i s pedagoginjom Srednje škole Ludbreg radi informiranja o imenovanju skrbnika za poseban slučaj za mlt. D. P. Pedagoginji je dan kontakt broj telefona i e-mail adresa posebne skrbnice te je dogovorena daljnja suradnja. Pojašnjena joj je uloga posebne skrbnice, kao i dužnosti te ovlasti iste. Pedagoginja daje informaciju da će uskoro biti potrebno potpisati dokumentaciju za uključivanje D. P. u pripremnu nastavu hrvatskog jezika, o čemu naknadno obavijestiti. Također, dobivene su informacije da se D.P.

dobro uklopio u školu i da odlično govori engleski jezik, što mu uvelike olakšava komunikaciju s učenicima i učiteljima. Pojašnjava da se nastava odvija na način da od 07.00-09.00 sati. D.P. prati redovnu nastavu Srednje škole Ludbreg, nakon čega se uključuje u online nastavu iz Ukrajine. Potom ima mogućnost ponovnog uključenja u nastavu Srednje škole Ludbreg, što nije obavezno. Dana 29.03.2022.g. zaprimljen je e-mail pedagoginje iz Srednje Škole Ludbreg, vezano za upis D.P. u Srednju školu Ludbreg, obrazovni program: Strojarski računalni tehničar, 1.A razred. Pedagoginja šalje obrazac koji ispunjava i potpisuje roditelj, odnosno skrbnik. Istog dana je obavljen telefonski razgovor s pedagoginjom, u kojem pojašnjava da navedeni obrazac služi kao potvrda o školovanju učenika u Ukrajini, obzirom da D.P. trenutno ne raspolaže drugom dokumentacijom o prethodnom školovanju. Također, pedagoginja pojašnjava da će time D.P. biti upisan u 1.razred, no da će biti integriran u 2.razred, obzirom da razrednica 2.razreda predaje engleski jezik, što olakšava komunikaciju s D.P. S pedagoginjom je dogovoreno da ispunjeni i potpisani obrazac posebna skrbnica preda idući dan. Istog dana posebna skrbnica odlazi kod D.P. i njegove tete Y.V. provjeriti imaju li bilo koji dokument koji sadrži podatke o D.P. školovanju u Ukrajini pa na uvid daju potvrdu o D.P. ocjenama, s nazivom srednje škole koju pohađa. Obzirom da je potvrda na ćirilici, Y.V. ispisuje naziv škole na latinici. Posebna skrbnica zajedno s D.P. i Y.V. ispunjava obrazac za Srednju školu. Dana 30.03.2022.g. obrazac je predan Srednjoj školi Ludbreg. 05.04.2022.g. obilazak D.P. – dječak je dobro, prilagodba u školi protječe u redu. S D.P. i tetom razgovara se o potrebi regulacije statusa stranca pod privremenom zaštitom te zajedno kontaktiraju D.P. majku radi dogovora o regulaciji navedenog statusa za D.P. Majka se slaže da se dječaku regulira navedeni status u Republici Hrvatskoj pa posebna skrbnica kontaktira Policijsku postaju Ludbreg radi informacija o dokumentaciji koju mora prikupiti. Odlazi s D.P. u foto studio radi izrade osobnih fotografija, nakon čega zajedno odlaze u PP Ludbreg i predaju zahtjev za odobrenje privremene zaštite. Potpisuje potrebnu dokumentaciju i dječaku se odmah uručuje Iskaznica stranca pod privremenom zaštitom i Potvrda o osobnom identifikacijskom broju. Dana 25.04.2022.g. primljen je telefonski poziv pedagoginje Srednje škole Ludbreg vezano za suglasnost za terensku nastavu na koju ide D.P. razred. Dogovoreno je da se potpisani i skenirani obrazac za suglasnost dostavi školi dostavi putem e-maila. Dječak je upoznat s informacijom da je posebna skrbnica

potpisala suglasnost za terensku nastavu. Dane su mu upute za postupanje u slučaju nesretnog slučaja i dan mu je kontakt broj dežurnog radnika u Područnom uredu, preko kojeg može kontaktirati posebnu skrbnicu u slučaju potrebe. D.P. i njegova teta tada još uvijek nemaju informacije kada bi majka mogla doći, no vjeruju da bi to moglo biti tijekom lipnja ili srpnja te iste godine. Dobivene su informacije da je D.P. tijekom izbijanja posebne skrbnice iz Hrvatske bio kod liječnika, zbog povišene tjelesne temperature. Dječak je dobio potrebnu terapiju i sada se osjeća dobro. Y.V. navodi da nije bilo potrebe za angažmanom posebne skrbnice. Dana 07.06.2022.g. obavljen je obilazak D.P. na adresi boravka. Dobivene su informacije da će njegova majka dana 11.06.2022.g. doći u Hrvatsku i ovdje ostati s dječakom. Dogovoren je ponovni dolazak posebne skrbnice nakon 11.06.2022.g., a radi prestanka posebnog skrbništva. Dana 20.06.2022.g. obavljen je terenski obilazak na adresi boravka mlt. D.P. Na adresi je zatečena majka M.P., r. 20.12.1985.g. u Simferopolu, Ukrajina, s prijavljenim boravištem na istoj adresi kao i dječak. Obzirom da majka govori engleski jezik, suglasna je da se s njom komunicira na engleskom jeziku. Od majke su dobivene informacije da je na adresu boravka djeteta došla dana 11.06.2022.g., kako bi bila sa svojim sinom D.P., r.10.02.2007.g. Majka je ponovno upoznata s informacijom da je dječaku Područni ured Ludbreg imenovao skrbnika za poseban slučaj. Pojašnjeno joj je da su obzirom na njezin dolazak u Hrvatsku, prestale okolnosti radi kojih je dječaku imenovana posebna skrbnica te da njezinim dolaskom prestaje posebno skrbništvo nad mlt. D.P. Majka je upoznata da time prestaju obveze i dužnosti posebne skrbnice te je upoznata s radnjama koje je posebna skrbnica poduzimala u skladu sa svojim ovlastima. Majka verbalizira razumijevanje svega navedenog. Upoznata je da će joj rješenja o prestanku posebnog skrbništva biti dostavljena poštom na adresu boravišta. Dana 21.06.2022.g. telefonskim je putem kontaktirana pedagoginja Srednje škole Ludbreg, radi informiranja o dolasku majke mlt. D.P. u Hrvatsku i prestanka posebnog skrbništva.

Po završetku posebnog skrbništva obje skrbnice napisale su skrbničko izvješće.

5. REZULTATI I RASPRAVA

Kada se pogledaju ova dva primjera u svjetlu postavljenih istraživačkih pitanja, može se zaključiti da su obje posebne skrbnice ispunile svoju zakonom propisanu ulogu. Kako navodi ObZ 15 u čl. 240. st. 1. „Radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta, Hrvatski zavod za socijalni rad ili sud će imenovati posebnog skrbnika: ...djetetu stranom državljaninu ili djetetu bez državljanstva koje se bez pratnje zakonskog zastupnika zatekne na teritoriju Republike Hrvatske.“ Hrvatski zavod u oba ova slučaja na vrijeme je imenovao posebnog skrbnika za oba ova slučaja. Nadalje, ObZ 15 također u članku 240. stavak 2 govori o tri dužnosti posebnog skrbnika, a koje su zastupanje djeteta, obavješćivanje djeteta o predmetu spora, tijeku i ishodu na način koji je primjeren djetetovoj dobi te prema potrebi kontaktirati s roditeljem djeteta ili drugim osobama koje su mu bliske. Posebne skrbnice su u oba ova slučaja informirale dijete o postupku, objasnile im svoju ulogu i što ona podrazumijeva. Također, obje su uspjele stupiti u kontakt s roditeljima oba dječaka i o svemu obavješćivati i njih. Kod drugog slučaja čak je i omogućeno upoznavanje posebne skrbnice s majkom dječaka koji je bio pod posebnim skrbništvom te je tada posebno skrbništvo, s dolaskom njegove majke, prestalo. Što se tiče pitanja o izazovima s kojima se posebni skrbnici susreću, evidentno je da je najveći izazov pronalazak prevoditelja, ali se ovaj izazov nastoji premostiti komunikacijom na engleskom jeziku. U oba ova slučaja odlično je to što su svi uključeni sudionici relativno dobro baratali engleskim jezikom te su bili voljni sporazumijevati se na njemu. Postavlja se pitanje što bi bilo i kakvu bi skrb zapravo posebni skrbnik mogao pružiti da je jedno od to dvoje djece odbilo sporazumijevati se na engleskom jeziku ili da ga jednostavno nije znalo dovoljno dobro te da je zahtijevalo da se s njim komunicira na materinskom jeziku ili da je dijete bilo mlađe dobi te da nije imalo još prilike naučiti bilo koji drugi strani jezik. Nadalje, izazov je i to što posebni skrbnici uz obvezu posebnog skrbništva također rade na svojim odjelima u Područnom uredu, gdje također imaju ovlasti i druge poslove koje moraju obavljati uz to što su i posebni

skrbnici te to može biti zamorno i naporno. Zbog toga nekad ne stignu možda obilaziti svoje štíćenike onoliko često koliko bi htjele.

6. ZAKLJUČAK

Kao što je i ranije u radu navedeno, djeca bez pratnje su skupina koja je u posebnom riziku kako na putu dok migriraju tako i po dolasku u novu sredinu i kulturu. Korać Graovac i sur. (2014) navodi da su djeca bez pratnje neodvojivi dio migracija te da često putuju iz istih razloga kao i odrasli, a to su ratna zbivanja, proganjanja, obiteljsko nasilje ili jednostavno zbog potrage za boljim životom koji žele ostvariti na ovaj način. Također, s obzirom na nova zbivanja u svijetu, može se primijetiti i različita struktura djece bez pratnje koja se zatiču na teritoriju RH. Stoga, nema više toliko djece kao kad je bila migrantska kriza 2015. godine i narednih godina koje su slijedile, a koja su bila afganistanskog, sirijskog porijekla te koja su često bježala od ratnih razaranja, bez ikakvih važećih dokumenata i koja su doživjela razna traumatska iskustva kako u domovini tako i na putu do sigurnosti. Danas, gotovo 10 godina nakon migrantske krize Europa je suočena s ratnim frontom u Ukrajini te od tamo stiže priljev djece bez pratnje, većinom dječaka koji bježe od regrutacije. To su djeca bez pratnje, kao što se i vidi u opisu dva paradigmatička primjera, koja imaju važeće dokumente, u kontaktu sa roditeljima te dolaze uz njihovu suglasnost i na njihov nagovor, koja su uključena u online sustav obrazovanja u svojoj domovini te kojima put do RH nije bio toliko traumatičan obzirom da uspijevaju legalno prelaziti granice, putovati u odgovarajućim prijevoznim sredstvima i nisu prokrijumčareni do RH. Uloga posebnog skrbnika u slučaju djece bez pratnje od iznimne je važnosti za pružanje potrebne zaštite, skrbi i podrške toj djeci. Oni moraju biti osposobljeni za donošenje odluka u najboljem interesu djeteta te osigurati da se dijete integrira u svoje novo okruženje i dobije odgovarajuću skrb. Stoga je nužno osigurati adekvatnu edukaciju i podršku posebnim skrbnicima kako bi se osiguralo bolje i sigurnije okruženje za djecu bez pratnje. Važno je da sve institucije, organizacije i pojedinci surađuju i podrže rad posebnih skrbnika kako bi se osiguralo najbolje moguće okruženje za djecu u potrebi. Stoga je važno osigurati sustavnu podršku, obrazovanje i praćenje djece bez pratnje, kako bi im se

omogućilo sigurno odrastanje i razvoj. Korać Graovac i sur. (2014) navode nekoliko smjernica za daljnje unaprjeđenje sustava zaštite djece bez pratnje u RH, a ovdje su nabrojane neke, primjerice: da se u svim postupcima i situacijama primjenjuje postupak utvrđivanja najboljeg interesa djeteta ili procjene najboljeg interesa, zatim poboljšanje smještaja djece bez pratnje, nastaviti razvijati međuresornu suradnju, kontinuirano educirati sve dionike u radu s djecom bez pratnje – od policijskih službenika pa sve do djelatnika u sustavu socijalne skrbi, zdravstva, obrazovanja s posebnim naglaskom na kontinuiranu edukaciju posebnik skrbnika. U konačnici, važno je kontinuirano raditi na unapređenju sustava skrbi za djecu bez pratnje jer je riječ o djeci i treba im osigurati prava koja pripadaju djeci državljanima zemlje u kojoj se zateknu bez obzira na njihov pravni status. Također, paralelno s tim, treba raditi na unapređenju uloge posebnih skrbnika (Korać Graovac i sur.; 2014). Samo na taj način može se osigurati da ova djeca dobiju potrebnu podršku i zaštitu koja im je potrebna za zdrav, sretan razvoj i djetinjstvo.

7. LITERATURA

1. Agee, J. (2009). Developing qualitative research questions: a reflective process, *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 22:4, 431-447.
2. Anderson, P. (2001). “‘You Don’t Belong Here in Germany...’: On the Social Situation of Refugee Children in Germany”, *Journal of Refugee Studies*, 14 (2): 187–199.
3. Barbulescu, R. i Grugel, J.(2016). “Unaccompanied minors, migration control and human rights at the EU’s southern border: The role and limits of civil society activism”, *Migration Studies*, 4 (2): 253–272.
4. Bhabha, J. (2004). Seeking Asylum Alone: Treatment of Separated and Trafficked Children in Need of Refugee Protection. *International Migration*, 42(1), 141–148.
5. Bruner, J. (1990). *Acts of meaning*. Harvard University Press.
6. Denzin, N.K. and Lincoln, Y.S. (1994). *Handbook of Qualitative Research*, Thousand Oaks, CA: Sage
7. Ensor, M. (2010). “Understanding Migrant Children: Conceptualizations, Approaches, and Issues”, in: Marisa Ensor and Elzbieta Gozdziak (eds). *Children and Migration: At the Crossroads of Resiliency and Vulnerability*. New York: Palgrave Macmillan, pp. 15–35.
8. Gornik, B., Sedmak, M. i Sauer, B. (2018). “Introduction – Unaccompanied minor migrants in Europe: Between compassion and repression”, in: Mateja Sedmak, Birgit Sauer and Barbara Gornik (eds). *Unaccompanied Children in European Migration and Asylum Practices: In Whose Best Interest?* Oxon: Routledge, pp. 1–15.
9. Kitayama, S. i Cohen, D. (2007). *Handbook of cultural psychology* (pp. 3–39). The Guilford Press.
10. Kohli, R. K. S. (2014). “Protecting asylum seeking children on the move”, *Revue Européenne des Migrations Internationales*, 30 (1): 83–104. doi: 10.4000/remi.6768

11. Kraljević, R., Marinović, G. i Živković Žigante, B. (2011). *Djeca bez pratnje strani državljani u Republici Hrvatskoj: Razumijevanje problema, mogućnost djelovanja i potrebne mjere pomoći i zaštite*. Zagreb: UNHCR.
12. Markus, H. R., i Hamedani, M. G. (2007). Sociocultural psychology: The dynamic interdependence among self systems and social systems.
13. Marušić, I. (2002). Suvremeni pristupi međukulturalnim istraživanjima ličnosti. *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja 11*, 456061, str. 533-551.
14. Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Naklada Slap: Jastrebarsko.
15. Miočić, I. (2018). Fleksibilnost studije slučaja: prednost ili izazov za istraživače?. *Ljetopis socijalnog rada*, 25 (2), 175-194.
16. Nisbett, R. E. (2007). Eastern and Western ways of perceiving the world. In Y. Shoda, D. Cervone, & G. Downey (Eds.), *Persons in context: Building a science of the individual* (pp. 62–83). The Guilford Press.
17. Pinson, H., Arnot, M. i Candappa, M. (2010). *Education, Asylum and the 'Non-Citizen' Child: The Politics of Compassion and Belonging*. New York: Palgrave Macmillan.
18. Ritchie, J. i Lewis, J. (2003). *Qualitative research practice*. Thousand Oaks, CA: Sage.
19. Rogoff, B. (2003). *The cultural nature of human development*. Oxford University Press.
20. Smyth, B., Shannon, M. i Dolan, P. (2015). "Transcending borders: Social support and resilience, the case of separated children", *Transnational Social Review*, 5 (3): 274–295.
21. Watters, C.(2008). *Refugee Children: Towards the Next Horizon*. Oxon: Routledge.
22. Wernesjö, U.(2012). "Unaccompanied asylum-seeking children: Whose perspective?", *Childhood*, 19 (4): 495–507. doi: 10.1177/0907568211429625

23. Župarić-Iljić, D. i Mlinarić, D. (2018). Skrb za djecu bez pratnje u Hrvatskoj: uloge i iskustva posebnih skrbnika. *Revija za sociologiju*, 48 (3), 297-327.

24. Yin, R. K. (2010). *Qualitative research from start to finish*. Guilford publications.

Pravni izvori literature:

1. *Konvencija o pravima djeteta*, (Convention on the Rights of the Child), UN General Assembly, 20 November 1989, Resolution 44 /25, dostupno na: <http://www.un.org/documents/ga/res/44/a44r025.htm> ; Sl. 1. SFRJ br. 15/90, NN MU br. 12/93, 20/97.

2. Obiteljski zakon. *Narodne novine*, 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23.

3. Ustav Republike Hrvatske. *Narodne novine*, 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

4. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti. *Narodne novine*, 70/15, 127/17.

5. Zakon o socijalnoj skrbi. *Narodne novine*, 18/22, 46/22.

Internetski izvori literature:

1. Europska komisija. <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/timeline-migration-and-asylum-pact/>
Posjećeno 13.5.2024.

2. Hrvatski zavod za socijalni rad. <https://socskrb.hr> Posjećeno 18.3.2024.

3. Human Rights Watch (2016). “‘Why Are You Keeping Me Here?’ Unaccompanied Children Detained in Greece”. <https://www.hrw.org/report/2016/09/08/why-are-you-keeping-me-here/unaccompanied-children-detained-greece>. (Posjećeno 13.5.2024.)

4. Separated Children In Europe Program (SCEP). Dostupno na: <https://www.separated-children-europe-programme.org> Posjećeno: 19.3.2024.
5. UNHCR (2008). *UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*. <https://www.unhcr.org/4566b16b2.pdf>. (Posjećeno 1.4.2024.)
6. *Vodič za skrbnike djece bez pratnje, stranih državljana u Republici Hrvatskoj* (2016). Hrvatski Crveni križ. Preuzeto s <https://www.hck.hr/edukacije-publicacije/publikacije/75> (Posjećeno: 19.3.2024.)